

Obsah

Předmluva recenzenta	13
1 Cílem je dosáhnout dlouhodobého přežití a minimalizovat psychické problémy spojené s nemocí a její léčbou	19
Literatura	23
2 Nádorová choroba je onemocněním celé rodiny	25
2.1 Stanovení diagnózy maligní nemoci dopadá na všechny osoby ve funkční rodině	25
2.2 Komunikace s onkologicky nemocným je jiná než komunikace se zdravým člověkem	27
2.3 Vliv podpory rodiny na délku přežití pacientů s maligními nemocemi	29
2.4 Příklad pacienta s absencí rodinné podpory	31
2.5 Příklad pozitivního vlivu podpory blízkých na průběh nemoci	32
Literatura	32
3 Co se stane, když lékař nemocnému řekne „máte maligní onemocnění“	35
3.1 Popření (šok, akutní stres)	36
3.2 Agrese (nespecifické obrany)	36
3.3 Vyjednávání (specifické obrany)	37
3.4 Deprese (reaktivní deprese, poruchy přizpůsobení)	37
3.5 Smíření (přijetí nové identity)	38
3.6 Pozor na vytěšňování negativních informací v mysli nemocných	39
3.7 Nejtěžší je zvládnout první šokovou reakci, ale ani pak to není lehké	39
3.8 Jak se žije s vědomím „mám maligní onemocnění“	40
3.9 Následky malého zájmu rodiny	41
Literatura	42
4 Deprese a patologická únava spojená s maligní nemocí	43
4.1 Strach a úzkost	43
4.2 Hypervigilance	44
4.3 Deprese	45
4.4 Negativní vliv deprese na vývoj mnohočetného myelomu	47
4.5 Souvislost nenaplnění nově vzniklých potřeb nemocného (unmet needs) s depresí	50
4.6 Posttraumatická stresová porucha F43.1	53
4.7 Noční pocení – projev maligní nemoci, infekce, či projev deprese?	55
4.8 Psychogenní horečka – možný projev deprese	56
4.9 Může deprese ohrozit život nemocného?	57
4.10 Ztráta blízké osoby	59

4.11 Chronická patologická únava (chronic fatigue)	60
4.12 Léčebný vliv cvičení na depresi	62
Literatura	63
5 Jak žít s vědomím „mám nádorové onemocnění“	69
5.1 Zdroje radosti jsou důležité pro boj s depresí a patologickou únavou	69
5.2 Rozdílnost ve zdrojích radosti odpovídá rozdílnostem v temperamentu a v charakteru	71
5.3 Pozitivní psychologie	74
5.4 Odpoutání se od zraňujících a negativních emocí	76
5.5 Situace, kdy život nemocnému rozdal hodně nevýhodné karty	76
5.6 Závěr pro praxi	78
Literatura	78
6 Rozhovor lékaře s pacientem a sdělení špatné zprávy, aneb desatero Jiřího Vorlíčka pro sdělení špatné zprávy	81
6.1 Úvod	81
6.2 Cílem rozhovoru lékaře s nemocným o závažné diagnóze je nejen informovat, ale také snížit strach a úzkost, které informace vyvolá	81
6.3 Desatero profesora Jiřího Vorlíčka pro sdělování negativních zpráv	82
6.4 Jak odpovědět na otázku o prognóze nemoci a života?	84
6.5 Jak sdělit nový nepříznivý nález plynoucí z určitého vyšetření	87
6.6 Nejtěžší téma hovoru lékaře s pacientem „nemoc při léčbě progreduje“	88
6.6.1 Ekonomický úhel pohledu	88
6.6.2 Pohled zaměřený na odhad účinnosti a paradox paliativní léčby v terminálním stadiu	89
6.6.3 Pacientův úhel pohledu	89
6.6.4 Postoj lékařů k otázce: „Kdy podávat léčbu a kdy ne?“	90
6.6.5 Odpověď pacientů na otázku: „Máme pokračovat v protinádorové léčbě, či jen tlumit příznaky nemoci?“	90
6.6.6 Rozhovor lékaře o případné další chemoterapii s nízkou pravděpodobností účinku	91
6.7 Je třeba držet jednu linii jak v léčbě, tak v informování o nemoci	92
6.8 Závěry pro praxi	93
Literatura	94
7 Vliv chronického stresu a psychické nepohody na vznik nemoci, aneb „trápení přivolává nemoci, spokojenost je odhání“	97
7.1 Zevní faktory zvyšující riziko vzniku maligního onemocnění	97
7.2 Základní informace o stresu	98
7.2.1 Stres neboli general-adaptation-syndrome (GAS)	98

7.2.2	Patofyziologie stresové reakce	100
7.2.3	Změny funkce mozku ve stresu	101
7.2.4	Situace, které spouští stresovou reakci	101
7.2.5	Individuální rozdíly v citlivosti na stresor a schopnost zvládat stresové situace	101
7.2.6	Třísektorový model lidské existence	102
7.3	Psychosomatické nemoci a poruchy	102
7.4	Vliv chronického stresu a psychické nepohody na imunitu a četnost infekčních nemocí	103
7.4.1	Stres snižuje aktivitu imunitní obrany	103
7.4.2	Stres zpomaluje hojení ran	104
7.4.3	Stres zvyšuje četnost infekčních nemocí	104
7.4.4	Příběhy z naší lékařské praxe – odraz chronického stresu a psychické nepohody na zdravotním stavu	105
7.5	Vliv chronického stresu a psychické nepohody na imunitu a vznik či progresi maligních chorob	107
7.5.1	Přehled klinických studií potvrzujících souvislost mezi chronickým stresem a psychickou nepohodou se vznikem maligní nemoci	107
7.5.2	Příběhy z naší lékařské praxe – vliv chronického stresu a psychické nepohody na průběh prekanceróz (například MGUS) a na vznik maligních nemocí	108
7.6	Vliv chronického stresu a psychické nepohody na imunitu a vznik autoimunitních nemocí	110
7.6.1	Přehled klinických studií potvrzujících souvislost mezi chronickým stresem a psychickou nepohodou se vznikem autoimunitních nemocí	110
7.6.2	Nepřiměřeně náročné identitní výzvy mohou být chronickým stresem	110
7.7	Vliv nadřízeného (šéfa) na zdraví	111
7.8	Vliv pozitivních lidských vztahů na zdraví a délku života	112
7.8.1	Německé přísloví „sich kränken macht krank“ neboli „trápení přivolá nemoc“	112
7.8.2	Potřeba pozitivních lidských vztahů pro život	113
7.8.3	Pozitivní vliv pocitu spokojenosti a štěstí na zdraví a délku života	114
7.8.4	Ukotvení ve funkční rodině je zdravější než život „single“	114
7.9	Soužití v páru při vzniku maligní nemoci je nezávislý pozitivní prognostický faktor	115
7.10	Ovlivnění imunitního systému psychikou	117
7.10.1	Síla vlastního imunitního systému	117
7.10.2	Pozitivní psychologie	118
Literatura		119

8 Proč někdy vážne komunikace nemocného se zdravým partnerem o nemoci a o souvisejících emocích? A proč má někdy lékař pocit, že příbuzní nemocného nevnímají situaci nebo lékaře tlačí do nějakého řešení?	127
8.1 Je pacient součástí funkční pečující rodiny?	127
8.1.1 Postřehy lékařů pečujících o nemocné s maligními nemocemi	127
8.1.2 Vliv nemoci na partnerské vztahy – data z klinických analýz	129
8.1.3 Psychologický pohled	129
8.2 Empatie, soucit jako podstatná součást emoční inteligence	130
8.2.1 Emoční empatie	132
8.2.2 Kognitivní empatie	133
8.2.3 Funkční empatie	133
8.2.4 Soucit	134
8.3 Dva příběhy ilustrující zvýraznění poruchy komunikace s nedostatkem empatie vlivem nemoci, s komentářem psychologa	134
8.3.1 Příběh první – nedostatečná empatie	134
8.3.2 Příběh druhý – neschopnost systematické činnosti a nedostatečná empatie	136
8.3.3 Další vyprávění této pacientky	137
8.3.4 Lidské povahy, způsoby myšlení a chování jsou neuvěřitelně pestré	139
8.4 Neuroticismus	139
8.4.1 Úzkostné poruchy	140
8.4.2 Smíšená úzkostně depresivní porucha	140
8.4.3 Obsedantně-kompulzivní porucha	140
8.4.4 Reakce na stres a poruchy přizpůsobení	141
8.4.5 Somatoformní poruchy	142
8.5 Poruchy osobnosti	142
8.5.1 Definice poruch osobnosti a jejich prevalence	144
8.5.2 Paranoidní porucha osobnosti F60.0	145
8.5.3 Schizoidní porucha osobnosti F60.1	145
8.5.4 Disociální porucha osobnosti F60.2	146
8.5.5 Emočně nestabilní porucha osobnosti, typ impulzivní a typ hraniční F60.3	147
8.5.6 Histriónská porucha osobnosti F60.4	149
8.5.7 Anankastická (pedantická) porucha osobnosti F60.5	151
8.5.8 Vyhýbavá (anxiózní) porucha osobnosti F60.6	152
8.5.9 Závislá porucha osobnosti F60.7	153
8.5.10 Jiné (specifické) poruchy osobnosti F60.8, narcistická porucha	154
8.5.11 Jiné poruchy osobnosti F60.8, pasivně agresivní porucha	155

8.6 ADHD v dospělosti	156
8.6.1 Stručná charakteristika ADHD	156
8.6.2 Odlišnosti osob s ADHD prokázané klinickými studiemi	157
8.6.3 Dopad těchto poruch na práci lékaře	158
8.7 Manipulativní chování pacienta či partnera pacienta	159
8.7.1 Co je to manipulace?	160
8.7.2 Čím si manipulátor podmaní své oběti?	161
8.7.3 Charakteristické znaky manipulátora	166
8.7.4 Převažující negativní rozpoložení některých manipulátorů	169
8.7.5 Důsledky dlouhodobého soužití s manipulátorem	172
8.7.6 Charakteristické rysy obětí manipulátorů – ne každý člověk je ovlivnitelný manipulativním chováním	172
8.7.7 Osobnostní typy A, B, C, D a jejich ovlivnitelnost manipulací	173
8.7.8 Manipulativní osobnost v roli nemocného	175
8.7.9 Manipulativní chování blízké osoby nemocného	176
8.7.10 Příklad manipulace pacientky partnerem pomocí předkládání nepravdivých informací	176
8.8 Něco pozitivního nakonec	178
Literatura	180
Slovo závěrem – ale i úvodem	187
Interní, hematologická a onkologická klinika (IHOK) LF a FN Brno v roce 2019 slaví 30 let od svého založení	189
Rejstřík	197
Souhrn	201
Summary	203